

Bil 15:3

Remissvar – En hållbar lärarutbildning SOU 2008:109

Sammanfattning

Högskolan i Gävle välkomnar alla försök att kontinuerligt förbättra utbildningen av lärare. Enligt högskolans mening motverkar flera av utredningens förslag dock detta syfte.

Högskolan i Gävle finner det även anmärkningsvärt att en utredning av detta slag bitvis har en sådan hög detaljgrad i fråga om de föreslagna utbildningarnas innehåll, omfattning och struktur. Detta kombinerat med att utredningen har en starkt föreskrivande ton kommer sannolikt att ha en starkt styrande effekt på utformningen av den framtida lärarutbildningen. Om syftet är att på det viset göra det enkelt att utvärdera eller att likrikta lärarutbildningen blir frågan vad detta sker till för pris? Lärosätenas grad av frihet att tolka utredningen och finna innovativa och utvecklande sätt att organisera samt innehållsmässigt fylla utbildningarna kommer att bli begränsad, och frågan är om detta gynnar utvecklingen av lärarutbildningen.

Högskolan i Gävle väljer att nedan först kommentera utredningens grund och allmänna uppläggning samt diskussionerna om profilering, koncentration, lärarutbildningsnämnd och antagningskrav. Därefter kommenteras i detalj utredningens förslag rörande inriktning mot förskola, lärarutbildningens åldersindelning och ämnesdjup och de fasta ämneskombinationerna. Utredningens förslag till den verksamhetsförlagda utbildningens struktur samt teknikämnets ställning ifrågasätts och liksom det styrande kravet att alla lärosäten måste införa ämnet Utbildningsvetenskap problematiseras.

Utredningens grunder

Utredarens krav på en förändrad lärarutbildning förlitar sig på den kritik mot dagens lärarutbildning som framförts av Högskolverket (HSV) i slutsatser och kommentarer till de båda utvärderingar av lärarutbildningen som gjorts. Utredaren arbetade som chef på HSV vid tidpunkten för utvärderingarna. Alltså är det utredarens tidigare egna slutsatser som bildar grunden för utredningen. Högskolverkets slutsatser har på flera punkter starkt ifrågasatts av de huvudansvariga för utvärderingarna.

Den andra delen av utredningens kritik mot dagens utbildning emanerar från den studentenkät som genomförts. Studentenkäten saknar helt jämförande perspektiv. Andra lärarutbildningar och nyutbildade lärare har aldrig ställts inför motsvarande frågeställningar. Att då exempelvis uppröras över att endast 36 % av de utbildade lärarna kryssar i att man känner sig väl förberedd för sitt yrkesliv vad gäller ämnesstudier tyder på en oförmåga att sätta sig in i det komplexa arbete en nytutexaminerad lärare står inför. En heltäckande lärarutbildning torde enligt gjorda uppskattningar omfatta betydligt fler år än de i utredningen föreslagna tre till fem åren. Delar av enkäten som visar bristande förmågor hos studenterna har redan åtgärdats och blivit obligatoriskt moment i lärarutbildningen efter HSV:s kritik (Detta gäller läs-, skriv- och matematikinläring samt kunskaper i betyg och bedömning.). Utredningen bortser helt från detta. När man dessutom implicerar att dagens lärarutbildning har inverkat på elevers bristfälliga prestationer blir kritiken närmast absurd. Några få procent av en nyutbildad kader lärare har givetvis ingen som helst påverkan på dagens skola.

Högskolan i Gävle menar att:

- utredningens grunder är oklara och vetenskapligt obelagda.
- en analys av vilken lärarutbildning som dagens samhälle kräver saknas.

Profilering och koncentration

Högskolan i Gävle är kritisk till utredningens ensidiga storstadsperspektiv. Utredningens påstående att koncentration och profilering är vägen till en högkvalitativ lärarutbildning saknar all grund. Lärarutbildning är av central betydelse för studerande och kommuner i de regioner i landet som har låg utbildningsnivå. Högskolan i Gävle ligger i den region i landet som har *lägst* utbildningsnivå. Högskolan ställer sig starkt kritisk till utredningens påstående att det korta avståndet till lärarutbildningen är av underordnad betydelse. Högskolan i Gävle rekryterar 65% av sina studenter till lärarutbildning från partnerskoleregionen. Medelåldern för studenter inom lärarprogrammet är 28 år. Andelen kvinnor är 78%. En stor del av högskolans lärarstudenter är kvinnor som fött barn och nu får en andra chans i livet att studera. En koncentration av lärarutbildningen till färre orter ger alltså tydligt negativa genuskonsekvenser. På frågan om varför Högskolan i Gävle valts framgår, av den årliga enkät som informationsavdelningen gör, att mer än 60 % av högskolans *samtliga* studenter väljer Högskolan i Gävle på grund av läget och närheten till hemmet. Koncentrationskravet tillsammans med profileringskravet beaktar alltså inte behovet av utbildning för studerande från mindre studiebenägna regioner. Rekrytering av utbildade lärare till alla delar av landet försvåras avsevärt. Förutsättningen för rekrytering i glesbygd kommer att bli högst problematisk om den utbildade läraren inte har en stark lokal förankring.

Fortsatt lokalisering av en bred lärarutbildning är avgörande för utvecklingen av Gävleborgs län. Gävleborgs län är dessutom ett län med hög arbetslöshet och det finns ett starkt samband mellan låg utbildningsnivå och hög arbetslöshet.

I Inductionprojektet som drivs av Högskolan i Gävle har 150 nya lärare från förskola till och med gymnasium följts upp i Gävleborg under 9 års tid. Det är endast ett fåtal nyutbildade lärare i Gävleborg som inte kommer från Högskolan i Gävle. Befolkningen i Gävleborgs län har inte den studietradition som behövs för att ungdomarna ska åka till andra lärosäten för att studera.

Högskolan i Gävle menar att:

- utredningen uppvisar ett ensidigt storstadsperspektiv och degraderar utan analys mindre lärosäten.
- koncentration av lärarutbildningen inte ger kvalitetsvinster utan skapar orättvisa förhållanden för högskolestudier i lågutbildade regioner.

Lärarutbildningsnämnd

Den tidigare utredningens¹ krav på en särskild nämnd för lärarutbildning stärkte otvivelaktigt lärarutbildningens ställning. Den kritik som framförts från de större universiteten mot detta krav har i denna utredning fått starkt genomslag. Följaktligen är utredningens mening att lärarutbildningen, även utan särskild nämnd vid lärosätena, har den position som krävs för att få ett engagemang från alla delar av lärosätet. Högskolan i Gävle delar inte detta synsätt. Många ämnesinstitutioner vid universitet och högskolor har under lång tid haft en inställning till lärarutbildning som varit högst problematisk. Utredningen anvisar inget alternativ till en

¹ Att lära och leda - En lärarutbildning för samverkan och utveckling
SOU 1999:63

särskild nämnd och minskar sålunda möjligheten för lärarutbildningar att ställa relevanta krav på alla delar av ett lärosäte. Utan en nämnd med studentrepresentation försämras dessutom lärarstudenternas direkta inflytande över utbildningen. Nämnden har också haft ett avgörande inflytande på omfördelningen av medel till utbildningsvetenskaplig forskning inom Högskolan i Gävle.

Högskolan i Gävle menar att:

- utredningen saknar förslag för att stärka lärarutbildningen inom ett lärosäte och göra den till hela lärosätets angelägenhet.

Antagningskrav och behörighet

Högskolan ställer sig positiv till ökade antagningskrav, men konstaterar att utredningens slutsatser om minskade avhopp från utbildningen saknar täckning. Högskolan i Gävle vill framhålla att behörighetskraven för lärare som undervisar i naturvetenskap i grundskolan inte får minskas, vilket tycks vara fallet. Med den betydande sänkning av ämnesdjupet inom naturvetenskap för lärare inriktade mot grundskolans tidigare år som blir följderna av utredningens förslag är en nödvändig minimibehörighet A-kurser i fysik, biologi och kemi. Högskolan i Gävle har under 2008 analyserat orsakerna till avhopp från lärarutbildningen. Ett hundratal studenter som avslutat sin utbildning utan att ta ut en examen har hittills intervjuats. Sociala skäl av skilda slag (t.ex. flytt p.g.a arbetslöshet inom familjen, graviditet, hemlängtan) dominerar som orsak. Det kan också noteras att studenter som registrerats i Ladok men aldrig deltagit i undervisning räknas som avhopp. Varken utbildningens struktur eller ökade antagningskrav kommer att påverka denna typ av avhopp. Endast två studenter av drygt 100 har yppat missnöje med utbildningen som skäl till avhopp. Studentrepresentanter som deltagit i remissarbetet påpekar att den 3-åriga förlängning som föreslås för att en student ska kunna ta ut en examen inom den nuvarande utbildningen är att betrakta som en kort tidsperiod. För kvinnliga studenter (i klar majoritet i hela landet) är två graviditeter under utbildningstiden ingen orimlighet. Treårsperioden ger på så sätt en negativ genusmarkering.

Högskolan i Gävle menar att:

- höjda antagningskrav är motiverade ur kvalitetssynpunkt men inte kommer att öka rekryteringen.
- behörigheter måste ge goda grunder i både naturvetenskap och humaniora.

Förskollärares utbildningstid och behörighet för förskoleklass

Högskolan i Gävle tar avstånd från förslaget om att utbildningen för förskollärare dels föreslås minskas till att endast omfatta tre år, dels att förskolläraryrket inte ska ge behörighet att medverka i förskoleklassens arbete. Betydelsen av och komplexiteten i det lärande och den utveckling som sker i tidig ålder (före sex år) framträder allt tydligare i forskning. Redan i förskoleåldern börjar många barn utveckla såväl matematisk förståelse som intresse för och färdigheter i läsning och skrivning. Mot den bakgrunden behöver även förskollärare *gedigna* kunskaper och färdigheter inom dessa områden, vilket talar för att utbildningens längd bör vara densamma som för lärare inriktade mot grundskolan tidigare år. Förskollärare ska ha möjlighet att även delta i förskoleklassens arbete och säkerställa kontinuitet för barnen. Skolans och förskolans perspektiv ska mötas på ett fruktbart sätt för barnens skull. Kontinuiteten blir särskilt viktig då förskollärarna sannolikt föreslås, i arbetet med att utveckla förskolans läroplan, få ett särskilt ansvar för att förskolans mål uppnås. Samarbete mellan förskola och förskoleklass blir då av central vikt. I Finland, som ofta lyfts fram som en positiv förebild i utbildningsfrågor, medverkar förskollärarna i förskoleklassen.

Att på det sätt som utredningen föreslår bakvägen införa skolstart från 6-års ålder ger inte en god grund för ett demokratiskt samtal om frågan.

Frågan om utbildningens omfattning är en viktig jämställdhetsfråga. Utbildningens längd och möjligheten att direkt bli kvalificerad för examen på avancerad nivå samt att direkt ha möjlighet att gå in på forskarutbildning är en könsfråga, då det framförallt är kvinnor som läser till förskollärare, medan männen i högre grad är representerade i de längre utbildningarna som direkt kvalificerar för forskarutbildning. Det skulle vara föga smickrande om Sverige som anser sig vara ett föregångsland i dessa avseenden skulle bygga in sådana statusmässiga skillnader mellan olika pedagogiska yrkesgrupper.

Högskolan i Gävle menar att:

- förskollärare måste ges utbildningstid i paritet med grundskollärare och få behörighet för undervisning i förskoleklass.

Åldersindelning

Utredningen förslår en åldersindelning i F-3, 4-6, 7-9 och gymnasiet. Högskolan i Gävle ställer sig frågande till denna indelning då den upplevs som en tillbakagång till ett stadietänkade med inlåsningseffekter vad gäller t.ex. lärares möjligheter att i perioder av variationer i årskullars storlek ändå sörja för att skolsystemet har tillgång till kompetenta och rätt utbildade lärare för ämnes och åldergrupp. Hur möter utredningens nuvarande förslag t.ex. en stor ”puckel” av elever som förskjuts från skolår 1-3 till 4-6? Skolsystemet kommer sannolikt att få ett underskott av lärare inom åldrarna 4-6 samtidigt som det blir ett överskott av lärare inom årskurserna 1-3.

Högskolan i Gävle föreslår istället att grundlärares åldersspann blir F-6 och att de specialiserar sig på antingen matematik och NO-ämnena eller svenska och SO-ämnena. På det viset får de djupare ämneskunskaper än vad utredningen föreslår, samtidigt som flexibilitet vad gäller lärarförsörjningen inom skolsystemet bibehålls. Specialisering mot ämnesområden talar även för att attraktionskraften ökar samt att intresset för och möjligheterna att följa ämnesutveckling och forskning inom området underlättas. Två lärare med olika inriktningar kan dela på en klass, vilket även gynnar arbetslagstanken som är väl utvecklad i grundskolan. I Finland, som ofta lyfts fram som en positiv förebild i utbildningsfrågor, har lärarna kompetens att undervisa i årskursspannet 1-6.

Utredningens förslag för grundlärare ger ett minimalt utrymme för variation i kompetens hos lärarna. Vi ser ett antal problem med detta. Sverige utgör ett diversifierat samhälle där barns språkliga och kunskapsmässiga resurser ser mycket olika ut. För att skolan framgångsrikt ska kunna hantera den situationen är expertkunskaper inom olika ämnesområden en trolig förutsättning. Vi menar också att grundlärares möjligheter att följa med i ny forskning kommer att försämrats, dels p.g.a. att det blir många ämnen att följa, dels p.g.a. att tolkning, värdering och användning av forskningsresultat kräver omfattande kunskaper.

Högskolan i Gävle menar att:

- utredningens åldersindelning och ämnesinnehåll för utbildning mot grundskolans tidigare år ger minskad flexibilitet och undermålig ämnesbakgrund.

Grundlärarutbildningens struktur

Utredningens förslag får till följd att grundlärarnas kunskaper inom flera ämnen kommer att vara ytligare än inom nuvarande utbildning. Detta blir ett resultat av att grundlärarna förväntas undervisa i alla ämnen utom de praktiskt-estetiska för årskurs 1–6. En konsekvens av förslaget är att grundlärare endast läser 15 hp i engelska. Utifrån perspektivet att engelskan i det svenska samhället får ett allt större genomslag, även inom domäner som tidigare har dominerats av svenska, kan man ställa sig frågande inför grundlärarnas möjligheter till att bedriva kvalitativ undervisning i engelska.

Ämneskunskaper, såsom det ser ut i utredningens förslag, försämras också för grundlärare inom årskurs 4–6 i naturkunskap respektive samhällskunskap. De ingående ämnena kommer där att studeras separat. En konsekvens av detta blir att t.ex. biologi, fysik, historia eller geografi kan komma att läsas i en omfattning som är mindre än 7,5 hp, och utan inbördes kopplingar till centrala aspekter av de övergripande skolämnena samhällskunskap och naturkunskap. Utredningens förslag till en mer finmaskig uppdelning av lärarutbildningen i två program och flera inriktningar baserade på vilka årskurser som undervisningen ska gälla kommer att leda till att det blir svårare än vad det är idag att som utbildad lärare komplettera sin utbildning för att få behörighet att arbeta på flera stadier.

Lärare med inriktning mot förskolan kommer knappast att kunna vidareutbilda sig för grundskolans tidigare år med mindre än att de läser in större delen av en lärarutbildning. Inriktningen mot grundskolans tidigare år måste kompletteras med alla ämnesstudier för att ge behörighet för grundskolans senare år, det vill säga en förlängning av utbildningen med två och ett halvt år. Om utbildningen konstrueras så att även kärnkurserna specialiseras för att passa särskilda åldersspann så blir det ytterligare terminer som fordras för en adekvat påbyggnadsutbildning.

- Högskolan i Gävle föreslår en grundlärarutbildning som tillåter ämnesdjup och specialisering.
- Högskolan menar också att den föreslagna åldersindelningen och utbildningens uppläggning allvarligt försvårar möjligheterna för vidareutbildning

Fasta ämneskombinationer

Utredningens förslag om fasta ämneskombinationer kan komma att tvinga in studenter i ämnen som de inte nödvändigtvis är intresserade av. Alternativet blir att vissa ämneskombinationer undviks av studenter som saknar intresse för det ena ämnet i en sådan kombination. De föreslagna fasta ämneskombinationerna omöjliggör också lärare med kompetens inom både humaniora och naturvetenskap, vilket förstärker och cementerar de gränser mellan disciplinerna som av tradition finns, men idag måste sägas vara otidsenliga och improduktiva för skolans utveckling. Med den ökade internationaliseringen är det också olyckligt att kunskaper om relationen mellan språk, ämneskunskaper och förståelse i lärarutredningens förslag inte kan studeras tillsammans med kunskaper inom de naturvetenskapliga disciplinerna, trots en ökad andel engelskspråkig litteratur och en ökad andel undervisning på engelska. En egendomlighet i utredningen är att man föreslår ämneskombinationen fysik-kemi i grundskolans senare år, detta utan krav på matematikkunskaper. Det tyder på oförståelse för de krav en rimligt kvalificerad undervisning ställer på matematikkunskaper i fysik och i mindre omfattning kemi.

- Högskolan i Gävle föreslår friare möjligheter för studenterna att välja ämneskombinationer och att kombinationer mellan

humanistiskt/samhällsvetenskapliga ämnen och naturvetenskapliga ämnen blir möjliga.

Första- respektive andraämnena

Utredningens förslag om ämneskombinationer med första- respektive andraämnena innebär att de ämnen som föreslås finnas som andraämnena, bl.a. engelska, svenska som andraspråk, religionskunskap, fysik och kemi, kommer att sakna den expertis i skolan som förstaämnena har. Examensarbetena föreslås dessutom endast kunna skrivas inom förstaämnena. Andraämnena kommer därmed inte att ha samma möjligheter till ämnesdidaktisk utveckling och progression som förstaämnena.

- Högskolan i Gävle föreslår att indelningen i första- respektive andraämnena överges.

Ettämneslärare, Praktiska/estetiska ämnen

Utredningens förslag att betrakta teknikämnet som ett praktiskt-estetiskt ämne är olämpligt eftersom teknikämnets identitet då hotas. En inriktning mot en ettämneslärare i teknik torde ha mycket stora svårigheter att rekrytera studenter. Ämnet bör ingå som ordinarie ämne i lärarutbildningarna mot grundskola med en tydlig poängomfattning.

Vid Högskolan i Gävle har idag inriktningen mot NV-teknik inom förskolläraryrket mer än 3 gånger så mycket teknik och naturvetenskap som vad utredningen föreslår. Det vore förödande att minska detta omfång eftersom intresseinriktning mot teknik och naturvetenskap grundläggs i tidig ålder.

Det är anmärkningsvärt att studenter som läser estetiska ämnen och ämnet idrott och hälsa mot gymnasiet fråntagits möjligheten att läsa ett andra ämne. Ingen hänsyn har tagits till de argument som gjorde att möjligheten infördes:

- att ge tillfälle att se eleverna i olika situationer och att minska antalet elever för ettämneslärarna,
- att öka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv för lärare med fysiskt krävande arbeten
- att ge ettämneslärarna bättre förutsättningar att delta i arbetslagsarbetet.

Möjligheten till ett andra ämne hade gått att erbjuda om de praktisk/estetiska ämnena hade behandlats som övriga ämnen i åk 7-9 och gymnasiet. Det finns ingen motivering till att de ska särbehandlas. Om studenter som läser estetiska ämnen och ämnet idrott och hälsa mot gymnasiet hade getts möjligheter att läsa ett femte år hade de kunnat ha ett andra ämne. Studenterna i de estetiska ämnena borde dessutom ha samma möjlighet som studenterna i idrott och hälsa att inrikta sig mot grundskolan och läsa 90 hp i ett estetiskt ämne för att ha möjlighet till ett andra ämne.

Den tidigare kritiserade minskningen av VFU med 15 hp för lärare mot grundskolans senare år och gymnasiet slår extra hårt mot lärare i estetiska ämnen och idrott och hälsa mot gymnasiet vars 30hp VFU bör fullgöras i olika skol- och verksamhetsformer.

Högskolan i Gävle menar att:

- teknik inte kan betraktas som ett praktiskt estetiskt ämne.
- utredningens förslag allvarligt försvårar arbetssituation för lärarna inom praktisk-estetiska ämnen.

Verksamhetsförlagd utbildning och ämnesdidaktik

Högskolan i Gävle välkomnar att utredningen behåller begreppet Verksamhetsförlagd utbildning, VFU, och att den ska vara en viktig del i utbildningen. Strukturen och uppläggningsen av VFU i förslaget är dock problematisk.

Utredningen behandlar verksamhetsförlagd utbildning som ett fristående moment omfattande 30 hp. Uppläggningsen bär tydliga spår av en föråldrad praktiktermin utan tydlig koppling till teorin i lärarutbildningen. Högskolan i Gävle är starkt kritisk till detta synsätt. Det räcker *inte* att i svepande ordalag påpeka att VFU ska kopplas till teori. Det är absolut nödvändigt att, trots att man lyfter ut VFU:n poängmässigt från ämnesundervisningen, peka ut ämnesundervisningen och specifikt den didaktiska/ämnesdidaktiska delen som en nödvändig koppling till VFU. Ämnesdidaktiken och didaktiken får inte bli ett teoretiskt torrsim utan möjlighet att förankras i skolans arbete. Högskolan i Gävle har alltsedan den förnyade utbildningens start haft ett lokalt krav i alla inriktningar på att dessa ska innehålla minst 7,5 hp ämnesdidaktik. Ämnesdidaktiken som ges av ämnesinstitutioner har dessutom haft ansvaret för den verksamhetsförlagda delen inom inriktningen vilket varit en starkt kvalitetsdrivande faktor för lärarutbildningen. Motsvarande krav bör även i framtiden ställas på ämnesundervisningen inom lärarutbildningen.

Högskolan i Gävle är också kritisk till den minskade omfattningen (30 hp) på utbildningen av lärare mot grundskolans senare år där bland annat minskningen med 15hp av VFU innebär en kraftig försämring. Det är anmärkningsvärt att utredningen framhåller de förslagna förändringarna som en förstärkning av utbildningen också för denna lärarkategori. Den olyckliga minskningen av VFU gäller också gymnasiet.

Tanken som förs fram om att ämnesdidaktiken ”ska färga” ämnesundervisningen tyder på en mycket oklar uppfattning av vad ämnesdidaktiken kräver och ger. Utan ett poängkrav eller en tydlig markering av omfattning riskeras att ämnesinstitutioner utan en tradition av ett ämnesdidaktiskt synsätt uppfyller krav på ”ämnesdidaktisk färgning” med en transparent lack.

En fungerande verksamhetsförlagd utbildning kännetecknas av ett nära samarbete med regionens kommuner, där ett givande och ett tagande av tjänster är nödvändigt. För att kommunerna ska ha en rimlig uppgift i samarbetet med högskoleväsendet får inte den administrativa bördan ökas, vilket otvetydigt blir fallet med den förslagna uppläggningsen av lärarutbildningen i Sverige. För att täcka ämnes/ålders-inriktningar med den föreslagna koncentrationen och profileringen av lärarutbildningen kommer regionens kommuner att tvingas ha nära kontakter med ett stort antal högskolor/universitet. Kommunerna kommer dessutom att få mycket svårt att erbjuda det stora antalet VFU-platser som krävs inom ett och samma ämne vid en koncentration av utbildningarna. Studenterna kommer också att tvingas till långa resor eftersom endast ett visst antal VFU-platser finns tillgängliga inom en viss begränsad region.

Kvalitetssäkrade VFU-skolor är en viktig markering av den verksamhetsförlagda utbildningens viktiga roll. Utredningens förslag på fältskolor innehåller dock stora oklarheter. Vilken typ av skolor kan utses till fältskolor? Det är viktigt att skolor i alla typer av områden kan kvalitetssäkras och benämnas fältskolor. Kommunerna är den mest lämpade agenten för kvalitetssäkring. Detta arbete har inletts i flera kommuner i Högskolans partnerskoleregion. Den arbetsgrupp av lokala samordnare (LSO) i kommunerna som läst utredningen på högskolans uppdrag frågar sig ” Kan en skola som ej blir godkänd som fältskola vara godkänd för elever?”. Högskolan i Gävle har genom ett partnerskolesystem prioriterat kontinuiteten i

den verksamhetsförlagda utbildningen bl.a. för att möjliggöra en progression. LSO-gruppen frågar sig därför vad som händer med en student om en fältskola utses i 3 år och därefter inte får fortsatt förtroende. Partnerskoletanken tycks också vara hotad med utredningens koncentrations - profileringsstankar eftersom det tycks vara fullt möjligt att en student antas till en högskola med examensrätt i ett ämne men inte i det andra ämnet i de föreslagna ämneskombinationerna.

Högskoleverket överlämnade i januari till regeringen en utvärdering av regionala utvecklingscentrum, RUC, och nationella resurscentrum, NRC, Rapport 2009:1 R. I den skrivs exempelvis regionala utvecklingscentrum fram som en möjlig lokal aktör för att förmedla statliga insatser för skolutveckling. Dessutom föreslås att NRC bör samarbeta med RUC för att bli mera kända och på så sätt få större betydelse för skolutveckling. Högskolan anser att innehållet i utvärderingen bör beaktas i samband med utformandet av en ny lärarutbildning.

Högskolan i Gävle menar att:

- verksamhetsförlagd utbildning, VFU, måste ges en tydlig plats och identitet i lärarutbildningen.
- omfattningen av ämnesdidaktik måste tydliggöras och att ämnesdidaktikens koppling till VFU är omistlig.
- kommunerna är den bästa agenten för att kvalitetssäkra VFU-skolor.
- rollen för regionala utvecklingscentra måste tydliggöras.

Examensrätter inom utbildningsvetenskap

Högskolan i Gävle anser att förslaget med att en lärarutbildning ska ge dubbla examina, med motiveringen att det ökar utbildningens status, är problematisk. Den nuvarande utbildningen ger studenter behörighet till forskarutbildning inom förskolan och för skolan centrala ämnen och kunskapsområden och studenterna har redan idag möjlighet att ta ut dubbla examina, vid vår högskola t.ex. i ämnet didaktik om man har examina mot tidiga åldrar (samt vissa av dem som har mot senare åldrar) och för övriga lärarkategorier i något ämne. Det är en öppen fråga om en generell examen, som för de allra flesta lärarkategorier kommer att bli i utbildningsvetenskap, kommer att förändra lärarutbildningens status.

En central fråga är dock hur ämnesområdet och examina kopplade till det uppfattas.

Högskolan i Gävle anser det centralt att, som utredningen framhåller, en examen i ett ämne med utbildningsvetenskaplig inriktning bedöms likvärdigt som motsvarande ämne utan tillägget utbildningsvetenskaplig inriktning. Å ena sidan kan det ses som positivt att ett gemensamt kunskapsområde växer fram för lärarutbildningen (motsvarande sjuksköterskornas omvårdnadsvetenskap och socialarbetarnas socialt arbete), å andra sidan finns risken att ämnenas ”rena värde” devalveras. Dessa centrala frågor måste noga vägas mot varandra. Högskolan ställer sig undrande till att införa en generell examen i ett ämne som är så yrkesinriktat som Utbildningsvetenskap, eftersom frågan då blir vilken skillnad det då blir mellan en generell examen och en yrkesexamen?

- Högskolan i Gävle pekar på att införandet av Utbildningsvetenskap som examensområde för en generell examina i lärarutbildningen medför dilemman

Kärnan

Högskolan i Gävle anser att det är viktigt att kursinnehållet har relevans för alla lärarkategorier. Vi befarar dock att utredningsförslaget, att differentiera innehållet i den utbildningsvetenskapliga gemensamma kärnan beroende på vilken inriktning studenten valt, gör det besvärligare för studenter som vill byta inriktning eller komplettera sin utbildning. En av fördelarna med dagens gemensamma utbildningsområde är tanken att alla lärarkategorier har ett gemensamt ansvar för barns- och ungdomars hela skoltid och att det är viktigt att få en grundläggande förståelse för arbetet på olika stadier. Det innebär inte att det i en gemensam utbildning saknas möjligheter att med uppgifter, särskilda seminarier och gruppövningar anpassa innehållet för att åstadkomma större relevans för en specifik lärarkategori.

Högskolan i Gävle menar att utredningens förslag att i princip ensidigt lyfta upp lärares uppgift att bedöma, betygsätta, värdera och utvärdera på bekostnad av andra viktiga lärarfärdigheter är olycklig. Vi saknar muntlig- och skriftlig framställning, estetiska lärprocesser och värdegrundskunskap i förslaget till den gemensamma kärnan.

- Högskolan i Gävle föreslår att det lämnas över till lärosätena att utforma det nya allmänna kärnområdet i utbildningen.

Utbildningsvetenskaplig forskning

Högskolan delar utredningens åsikter om att den utbildningsvetenskapliga forskningen måste stärkas, såväl i fråga om reella resurser som gällande status. Vi delar utredningens uppfattning om att utbildningsvetenskap bör inrättas som ett fjärde ämnesområde inom Vetenskapsrådet samt att medlen för utbildningsvetenskaplig forskning bör öka. Högskolan i Gävle är dock av uppfattningen av ökningen bör vara mer än 50 % (utredaren föreslår 40 %). Vällovlighet retorik om det utbildningsvetenskapliga forskningsområdets stora betydelse måste följas upp med reella satsningar.

HiG stödjer inrättandet av fler nationella ämnesdidaktiska centra och förslaget om särskilda anslag för kommunalt finansierade doktorander. HiG stödjer även satsningen på ett särskilt basanslag till ett antal lärosäten under tio år, men menar att detta basanslag bör ges till minst tio lärosäten.

- Högskolan i Gävle menar att insatserna för utbildningsvetenskaplig forskning ska öka.

Dagens lärarutbildning jämfört med utredningens förslag

Högskolan är av den bestämda meningen att det föreliggande utredningsförslaget på flera punkter innebär en försämring jämfört med den nuvarande lärarutbildningen. Exempelvis kommer ämnesdjupet att minska för alla kategorier av lärare inriktade mot förskola och grundskolans tidigare år om utredningens förslag genomförs. En av utredningens allvarliga brister är också att det saknas en analys av vilken typ av lärarutbildning dagens samhälle kräver. Utredaren hävdar istället att det går att hitta en allmängiltig utbildning. Denna bristande analys och detta synsätt är Högskolan i Gävle starkt kritisk till.

En förbättrad lärarutbildning med högre ställda krav och krav på nya examensrätter går att genomföra inom dagens lärarutbildning, likaså ett krav på ökat ämnesinnehåll. Det föreslagna strakt resurskrävande förnyelsearbetet, kräver stora åtaganden från lärosätena. Dessa resurser

kommer med nödvändighet att minska de medel som står till buds för undervisning av studenter. Erfarenheten från den förra förändringen av lärarutbildningen visar också att det tar flera år innan utbildningen satt sig. Sammantaget är argumenten mycket starka för att välja en mer stegvis process för ett förbättringsarbete.